

Bir Felaketin Anatomisi: Kahramanmaraş Depremlerinin Ekonomi ve Tarım Üzerine Etkileri¹

Mücahit PAKSOY^{1*}

¹Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü,
Kahramanmaraş

*Corresponding author e-mail: mpaksoy@ksu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1037-1548

Received: 07.11.2024 Accepted: 26.12.2021

Özet

6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş'ta 7.7 ve 7.6 büyüklüğünde meydana gelen ve asrın felaketi olarak adlandırılan depremler Türkiye'de 15 milyona yakın nüfusun yaşadığı 11 ilde (Kahramanmaraş, Hatay, Gaziantep, Adıyaman, Malatya, Kilis, Şanlıurfa, Adana, Osmaniye, Diyarbakır, Elazığ) büyük bir yıkıma ve can kaybına yol açmıştır. Deprem nedeniyle 50 bini aşan sayıda vatandaş vefat etmiş, 150 bin civarında kişi yaralanmış ve 4 milyondan fazla kişi ise deprem bölgesinden ayrılmıştır. Deprem nedeniyle 100 bini aşkın bina ise yıkılacak seviyede hasar görmüştür. Arka arkaya olan iki deprem ve artçıları barınma, ulaşım, enerji olmak üzere çok büyük bir alt yapı hasarı meydana getirmiştir. Depremin ekonomik maliyetinin ise 2023 milli gelirin %9'u yani 103,6 milyar dolar olabileceği tahmin edilmektedir. Deprem nedeniyle diğer tüm sektörler olduğu gibi tarım sektöründe de büyük insani, mali ve alt yapı kayıpları meydana gelmiştir. Bu çalışmada Kahramanmaraş depremlerinin Türkiye'de ekonomiye ve tarım sektörüne etkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kahramanmaraş Depremleri, Ekonomi, Tarım, Türkiye

Anatomy of a Disaster: Effects of Kahramanmaraş Earthquakes on Economy and Agriculture

Abstract

The earthquakes with magnitudes of 7.7 and 7.6 that occurred in Kahramanmaraş on February 6, 2023 and were called the disaster of the century, caused great destruction and loss of life in 11 provinces (Kahramanmaraş, Hatay, Gaziantep, Adıyaman, Malatya, Kilis, Şanlıurfa, Adana, Osmaniye, Diyarbakır, Elazığ) in Turkey, where a population of nearly 15 million lives. More than 50 thousand citizens died, around 150 thousand people were injured and more than 4 million people left the earthquake zone. More than 100 thousand buildings were damaged to the point of collapse due to the earthquake. The two consecutive earthquakes and their aftershocks caused great infrastructure damage, including shelter, transportation and energy. It is estimated that the economic cost of the earthquake could be 9% of Turkey's national income in 2023, or 103.6 billion dollars. Due to the earthquake, great human, financial and infrastructure losses occurred in the agricultural sector as in all other sectors. In this study, the effects of the Kahramanmaraş earthquakes on the economy and the agricultural sector were tried to be revealed.

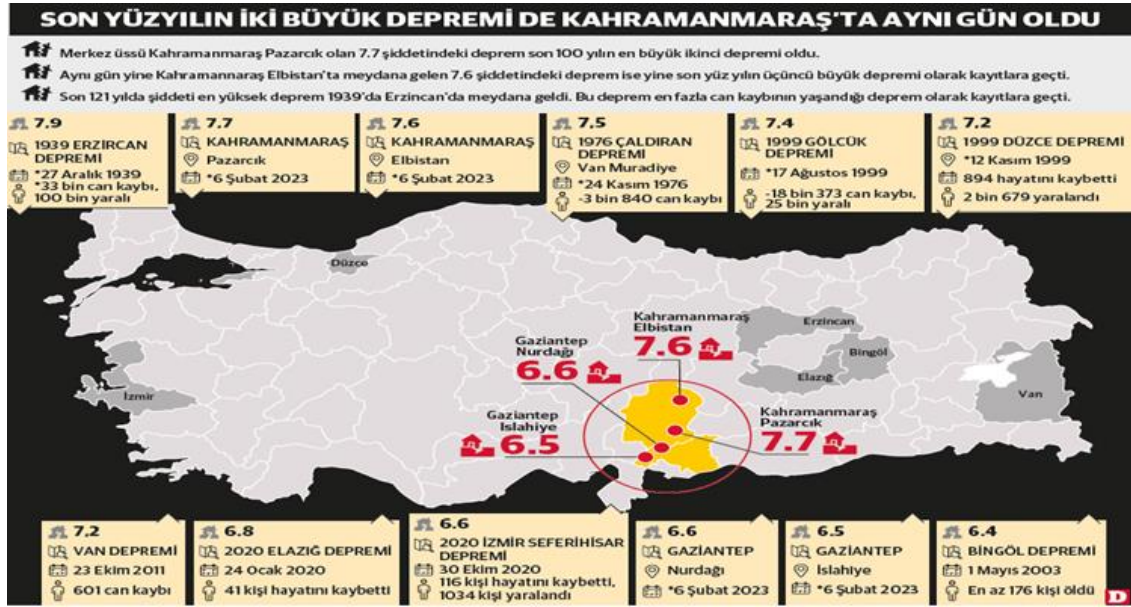
Keywords: Kahramanmaraş Earthquakes, Economy, Agriculture, Türkiye

¹ Bu makale 05-07.09.2024 tarihinde düzenlenen "8th International Rural Tourism and Development Congress" de sunulmuştur. This article was presented at the "8th International Rural Tourism and Development Congress" held on 05-07.09.2024.

1. GİRİŞ

Türkiye, tarih boyunca büyük depremlerin meydana geldiği yüksek sismik aktif Anadolu plakası üzerinde bulunmaktadır. Türkiye’de, 1900’den günümüze 7’nin üzerinde 20 deprem meydana gelmiştir. Bu da Türkiye’yi depremlerden dolayı zarar gören ülkeler sıralamasında en üst sıralara taşımaktadır. Türkiye’de 1900-2023 yılları arasında can kaybına veya hasara neden olan 269 deprem meydana gelmiştir. Yaşanan bu depremlerde can kaybı ve ağır hasar bakımından en büyük depremler sırasıyla 2023 Kahramanmaraş, 1939 Erzincan ve 1999 Gölcük merkezli Marmara Depremleridir (SBB, 2023).

6 Şubat 2023’te yerel saatle 04.17 ve 13.24’te merkez üssü Kahramanmaraş’ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri olan 7.7 ve 7.6 büyüklüğünde meydana gelen depremler Türkiye’de 15 milyona yakın nüfusun yaşadığı 11 ilde (Kahramanmaraş, Hatay, Gaziantep, Adıyaman, Malatya, Kilis, Şanlıurfa, Adana, Osmaniye, Diyarbakır, Elazığ) büyük bir yıkıma ve can kaybına yol açmıştır. Oldukça geniş bir coğrafyayı etkileyen depremlerde resmi açıklamalara göre 50 bin 783 kişi hayatını kaybetmiştir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının açıklamalarına göre Hatay’da 12 bin 920, Kahramanmaraş’ta 7 bin 295, Adıyaman’da 5 bin 826, Malatya’da 4 bin 197, Gaziantep’te ise 3 bin 805 olmak üzere bölgede 35 bin 964 bina deprem anında yıkıldı. Toplam 872 bin bağımsız bölümden oluşan 311 bin bina ise aldıkları hasarlar nedeniyle kullanılamaz hale gelmiştir (TMMOB, 2023).

Şekil 1. Türkiye’de 1900-2023 Arası Yaşanan Büyük Depremler (Anonim, 2024)

Bu çalışmanın amacı Kahramanmaraş depremlerinin Türkiye’nin ekonomisi ve tarım sektörüne üzerine etkilerini ortaya koyarak değerlendirilmesi yapmaktır. ^

2. MATERYAL VE METOT

Araştırmanın ana materyalini, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TMMOB (Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği), AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) tarafından hazırlanan raporlar, tez, makale ve internetten sağlanan ikincil veriler oluşturmuştur.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1. Depremın Ekonomik Etkileri

Depremın Türkiye ekonomisi üzerindeki toplam yükü içerisinde en önemli bileşenini yüzde 54,9 oranıyla konut hasarı oluşturmaktadır (1.073,9 milyar TL/56,9 milyar dolar). İkinci ağırlıklı hasar kalemi ise kamu altyapısı ve hizmet binalarındaki yıkımdan oluşmaktadır (242,5 milyar TL/12,9 milyar dolar). Konut hariç özel kesim hasarı ise (222,4 milyar TL/11,8 milyar dolar) bir diğer önemli hasar kalemidir. Bu kalem içerisinde imalat sanayii, enerji, haberleşme, turizm, sağlık ve eğitim sektörleri, küçük esnaf ile ibadethanelere ilişkin hasar yer almaktadır. Ayrıca, sigortacılık sektörü kayıpları ve esnafın gelir kayıpları ile makroekonomik etkiler dikkate alındığında, depremin yol açtığı felaketin Türkiye ekonomisi üzerindeki toplam yükünün yaklaşık 2 trilyon TL (103,6 milyar dolar) düzeyinde olduğu tahmin edilmektedir. Bu büyüklüğün 2023 yılı milli gelirinin yaklaşık yüzde 9'una ulaşabileceği öngörülmektedir (SBB, 2023).

3.2. Depremın Tarım Sektörüne Etkileri

Depremın yaşandığı Adana, Adıyaman, Diyarbakır Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illeri kırsal nüfusun oldukça yoğun olduğu ve önemli tarımsal üretimin yapıldığı illerdir. Bu illerde tarımsal arazi varlığı 3,7 milyon hektar (ha) olup Türkiye tarım arazisinin %15,8'i, çiftçi sayısı ise 270 bin olup toplam çiftçi sayısının %13'ü dür. Bölgenin Türkiye'nin tarımsal üretimdeki payı %14 civarında olup 85 milyar TL büyüklüğünde bir ekonomik değere sahiptir. (KAV, 2023).

Depremın tarım sektörüne etkileri hayvancılık, depolama tesisleri ve tarım işletmeleri, su ürünleri, gıda, ormancılık ve sulama tesisleri hasarları olmak üzere 4 bölüm halinde incelenmiştir.

3.2.1. Hayvancılık Sektörüne Etkileri

Hayvancılık sektöründe toplam hayvan varlığındaki hasarın tespitine yönelik çalışmalar sürdürülmekte olup mevcut durumda 8.241 büyükbaş, 64.260 küçükbaş, 42.000 baş kanatlı hayvanın öldüğü belirlenmiştir. Ayrıca Adıyaman'da 533.000, Malatya'da ise 168.000 civciv telef olmuştur. Bu kapsamda, hayvan ölümleri nedeniyle yetiştiricilerin 602,5 milyon TL (31,9 milyon dolar) kayba uğradığı tahmin edilmektedir. Deprem bölgesinde bulunan 233.230 ağıl ve ahırın 13.284 adedi yıkılmış olup hasarın maliyeti konut sektörü bölümünde değerlendirilmiştir. Bölgede bulunan yaklaşık 1,6 milyon arı kovanından 5.756'sının zarar gördüğü belirlenmiştir. Bunların yeniden temin edilmesinin maliyetinin 8,6 milyar TL (456 bin dolar) olduğu tahmin edilmektedir (SBB, 2023).

3.2.2. Depolama Tesisleri ve Tarım İşletmeleri Hasarları

Adana, Diyarbakır, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Hatay'da bulunan özel sektöre ait 558.250 ton kapasiteli 12 ürün deposunun kapasite olarak yüzde 26,1'i ağır hasarlı, yüzde 33,4'ü orta hasarlı ve yüzde 40,6'sı ise az hasarlıdır. Bu hasarların toplam maliyetinin 221 milyon TL (11,7 milyon dolar) olduğu tahmin edilmektedir. Bölgede yer alan Toprak Mahsulleri Ofisine (TMO) ait toplam 315.100 ton kapasiteli 18 deponun kapasite olarak yüzde 9,5'i yıkık, yüzde 22,1'i orta hasarlı, yüzde 68,4'ü az hasarlıdır. Toplam hasarın

81,6 milyon TL (4,3 milyon dolar) olduğu tahmin edilmektedir. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM)'nün Malatya Sultansuyu Tarım İşletmesinde at tavlaları ve kaba yemin muhafaza edildiği sundurmalarda hasarlar meydana gelmiştir. Ceylanpınar Tarım İşletmesinde ise sulama ünitelerinde hasar tespit edilmiştir. Söz konusu işletmelerde tespit edilen hasarın toplam maliyeti 134,1 milyon TL (7,1 milyon dolar) olarak hesaplanmıştır (SBB, 2023).

3.2.3. Su Ürünleri Hasarları

Su ürünleri sektöründe; Adana'da yer alan balıkçı barınaklarında herhangi bir hasar tespit edilmemiş olup Hatay'daki balıkçı barınaklarındaki hasar tutarları 489,7 milyon TL olmuştur. Deprem bölgesinde yer alan özel sektöre ait bazı iç su yetiştiriciliği tesisinde meydana gelen hasar nedeniyle 101 ton balık ve 37,4 milyon yavru balık ölmüş olup toplam balık maliyeti 63,2 milyon TL (3,4 milyon dolar) olarak hesaplanmıştır (SBB, 2023).

3.2.4. Gıda, Ormancılık ve Sulama Tesisleri Hasarları

Gıda sektöründe ise Hatay Gıda Kontrol Laboratuvarında yer alan makine-teçhizatda depremde çıkan yangına bağlı olarak yaklaşık 50 milyon TL (2,7 milyon dolar) tutarında, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'ye bağlı Malatya ve Elazığ Şeker Fabrikalarında ise yaklaşık 1,3 milyon TL (69 bin dolar) tutarında hasar tespiti yapılmıştır. Depremden etkilenen 11 ilde Orman Genel Müdürlüğüne (OGM) ait toplam 224.000 m² kapalı alanlı 819 bina ve tesisin 12'si yıkılmış, 65'i ağır hasar görmüş, 32'si orta hasarlı ve 89'u hafif hasarlı olarak kaydedilmiştir. Bu binaların yeniden yapım, güçlendirme veya onarımı planlanmaktadır. Diğer taraftan OGM'ye ait iş makinası, muhtelif donanım ve fidanlık tesislerinde de hasar meydana gelmiş olup tüm OGM bina ve ekipmanlarındaki hasarın toplamı yaklaşık 3 milyar TL (159 milyon dolar) olarak hesaplanmaktadır. Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından ilk etapta hesaplanan tahmini hasar tutarı 19,5 milyar TL'dir (1,03 milyar dolar). (SBB, 2023).

Kahramanmaraş depremlerin tarım sektörüne ait hasar tespit çalışmalarına göre toplam maliyeti 24.163.368.351 TL olarak tespit edilmiştir (Çizelge 1). Bu maliyet sektördeki farklı kalemlere göre değişmekle birlikte kamu tesislerinde daha fazla olmuştur.

Çizelge 1. Tarım Sektörü Hasar Tespitinin Kalem Bazında Dağılımı

Nitelik	Alt Kalem	Birim	Miktar	Birim Maliyeti (TL/birim)	Maliyet (TL)	Veri Kaynağı
Özel	Büyükbaş	adet	8.241	40.000	329.640.000	TOB
Özel	Küçükbaş	adet	64.260	4.000	257.040.000	TOB
Özel	Kanatlı	adet	42.000	50	2.100.000	TOB
Özel	Civciv	adet	701.000	20	13.720.000	TOB
Özel	Arı Kovanı	adet	5.756	1.494	8.600.000	TOB
Özel	Ürün Deposu (Özel)	adet	12	-	221.000.000	TMO
Kamu	Ürün Deposu (TMO)	adet	10	-	81.600.000	TMO
Kamu	TİGEM Tesisleri	adet	2	-	134.100.000	TİGEM
Kamu	Balıkçı Barınakları	adet	4	-	489.700.000	UAB
Özel	Balık	ton	101	70	7.070.000	TOB
Özel	Yavru Balık	adet	37.427.000	1,5	56.140.500	TOB
Kamu	Gıda Kontrol Laboratuvarı	adet	1	-	50.000.000	
Kamu	Şeker Fabrikaları	adet	2	-	1.300.000	TÜRK ŞEKER
Kamu	Baraj ve Göletler	hm ³	-	-	4.105.000.000	DSİ
Kamu	Taşkın Kontrol Tesisleri	adet	787	1.175.349	925.000.000	DSİ
Kamu	Sulama Tesisleri	hektar	923.976	11.981	11.070.307.851	DSİ
Kamu	Su Sondaj Kuyuları	adet	39.113	14.829	580.000.000	DSİ
Özel	Arazi Topluşturma ve TİGH	hektar	864.000	889	768.000.000	DSİ
Kamu	DSİ Tesisleri	m ²	89.380	22.634	2.023.000.000	DSİ
Kamu	OGM Tesisleri	m ²	224.000	13.572	3.040.050.000	OGM
Toplam					24.163.368.351	

Kaynak: SBB, 2023.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de deprem riski her zaman kaçınılmazdır. Kahramanmaraş merkezli depremler, depreme dirençli kentler ve alt yapılar kurulmasının önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Türkiye’de bütünlüklü ve etkin bir afet yönetim sistemi afet öncesinde, afet sırasında ve afet sonrasında yapılacak bütün faaliyetleri içermek durumundadır. 6 Şubat 2023 tarihli depremlerden çıkarılan sonuçlara göre; bitkisel üretim ve hayvancılık sektörlerinin deprem öncesi durumuna kısa sürede ulaştırılarak sürdürülebilir üretim ortamının sağlanması amacıyla; deprem illerinde zarar gören tüm tarımsal altyapının rehabilite edilmesi veya yeniden inşası, canlı hayvan kayıplarının yerine konulmak suretiyle karşılanması, tarımsal pazarlama konusunda kamunun etkinliğinin artırılması, bölgeden göçün tarımsal üretim üzerine olabilecek olumsuz etkisinin azaltılması için tarım işçisi istihdamının teşvik edilmesi ve çiftçilerin üretimden vazgeçmelerinin önlenmesini sağlamak üzere gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- AFAD, 2023. 06 Şubat 2023 Pazarcık-Elbistan Kahramanmaraş (Mw: 7.7 – Mw: 7.6) Depremleri Raporu.
https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Kahramanmara%C5%9F%20Depremi%20%20Raporu_02.06.2023.pdf (Son erişim:03.09.2024).
- Anonim, 2023. <https://www.dunya.com/gundem/kahramanmaras-depremi-son-yuzyilin-en-buyuk-ikinci-depremi-haberi-685159> (Son erişim:03.09.2024).
- KAV, 2023. 6 Şubat Depreminin Tarım ve Gıda Sektörü Üzerine Etkileri ve Alınabilecek Tedbirler. Kamu Araştırmaları Vakfı Tarım ve Gıda Direktörlüğü Değerlendirme Raporu.
https://www.kav.org.tr/wp-content/uploads/2023/02/KAV_DDR_2023-1-1.pdf (Son erişim:03.09.2024).
- SBB, 2023. 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaras-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf> (Son erişim:03.09.2024).
- TMMOB, 2023. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Raporu.
https://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/tmmob_deprem_raporu_18agustos_revize-part-1_compressed_0.pdf (Son erişim:03.09.2024).